

Reactie op Consultatie Wetsvoorstel Ecocide

Dank voor een zinvol voorstel, de tijd hiervoor rijp.

Overheid. Strafrecht is in beginsel niet toepasbaar op de overheid, daarmee ontstaat een rare onevenwichtigheid tussen publiek en privaat. Ik zou liever een balans tussen die verantwoordelijkheden zien, aangezien ook de overheid afkoerst op ontwrichting van ons klimaat en daarmee de ervan afhankelijke maatschappij. In de hoofdstukken over Ambtsovertredingen is zulks in principe wel toe te voegen. Ook valt te denken aan impliciete nalatigheid onder Aarhus 6 als te lang niet wordt ingegrepen op dreigingen van de hier beschreven soort, of als dat gedoogd of zelfs bevorderd wordt; door zo'n impliciete nalatigheid wordt toegang tot de rechter onder Aarhus 9:2 dan mogelijk.

De reden dat de overheid ook aansprakelijk zou moeten zijn is dat zich onder de beginselen van goed bestuur een rechtszekerheidsbeginsel bevindt dat consequent rechtshandelen oplegt; dat mag een staat stabiel maken zolang de context van die staat stabiel is, maar dat laatste is niet langer het geval en de overheid is niet bij machte daarop in te springen. Daarom is een nieuwe rechtssituatie nodig die zo breed is als deze definitie van ecocide, namelijk precies afdekkend wat er in onze omgeving verandert, om de overheid in de gelegenheid te stellen (en omdat de overheid wetten uitvoert dus ook te verplichten, waar nodig in balans met andere verplichtingen) om milieugevolgen mee te wegen in al haar besluitvorming en zo het juk van rechtszekerheid af te werpen in situaties waar de veranderde context dat noodzakelijk maakt. Zolang er geen rechtsbasis is voor deze herijking kan de wetenschap concluderen wat ze wil, maar kan de overheid er veel te vaak niet naar handelen, met als gevolg dat veel afzonderlijke gevallen via de rechter bevochten moeten worden.

Ernst. Het Tweede Boek gaat over misdrijven, die verder een agressieve vorm hebben ("geweld of dreiging met geweld"), meer dan (de toon van) je voorstel over ecocide. Je hebt het natuurlijk ook over schade op zeer grote schaal of op zeer lange duur. In Boek 3 zou je (ook) overtredingen kunnen behandelen, zoals een klein bedrijf dat afval loost of een privaatpersoon die zijn met chloor gevulde opblaaszwembad af laat lopen naar grondwater. Met een bijpassend kleinere strafmaat, uiteraard.

De strafmaat is gelijk aan die van (diagonaal lezend) opzettelijk landverraad, behalve dat daarbij een geldboete van de vijfde categorie wordt gebruikt. Mij lijkt deze strafmaat erg zwaar (maar ik weet dat dat subjectief is).

Toepasbaarheid. Je introduceert het criterium van opzet, dus iets wat willens en wetens is aangericht. Dat kan niet altijd zomaar bewezen worden, en er kunnen welbewust kennisbarrières (tussen bedrijven) worden ingericht om eraan te ontkomen: wat niet weet, wat niet deert. Een zwakkere constructie die je elders ziet is dat iemand "wist of naar redelijk had kunnen weten" dat bepaalde schade zou ontstaan. Wat je denk ik zoekt is dat iemand de verantwoordelijkheid voor zijn handelen naar zich toe moet trekken, niet motiveren die van zich af te

duwen. Zoiets is gemakkelijker te bewijzen, wegstappen van verantwoordelijkheden en handenwassen in onschuld wordt hierdoor minder een optie. Ook de definitie van “een internationaal panel” in de Memorie van Toelichting spreekt van “onrechtmatige OF moedwillige handelingen”, niet EN.

Voorstel Artikel 153 is op veel punten vaag, en verlangt dus nogal wat werk van de strafrechter om te bepalen waar de grenzen liggen van wat bedoeld wordt. Ik zou meer helderheid wensen in een Strafwet, zodat iedereen weet waar hij aan toe is. Voor aanklagers is er veel onzekerheid. Dat is met name in het belang van partijen die de duurste advocaten kunnen betalen, en de meest complexe verwarringen (zoals met internationaal recht) kunnen uitlokken. Aangezien dit probleemgebied zich rap ontwikkelt kan het helpen om verdere uitwerkingen bij voortschrijdend inzicht toe te laten voegen via iets als Ministeriële Regelingen.

Inhoudelijk. Voorstel Artikel 153, lid 2a vermeldt niet het van nature voorkomende microbiologisch leven zoals het bodemleven in de Aarde dat bestaat uit bacteriën, schimmels, archea... en dat van groot belang is voor het voortbestaan van mensen/dieren/planten, maar dat wil je bij voorkeur niet aan een rechter moeten bewijzen. Let wel, als je dat toevoegt dan is de conventionele landbouw schuldig aan ecocide en dan is alleen biologische landbouw nog te billijken in Nederland en voor Nederlanders in andere landen; maar dat geldt vermoedelijk ook onder de huidige formulering van je voorstel al.

Voorstel Artikel 153 lid 2b punt 2: - onomkeerbaar is geen zwart-wit begrip; soms klapt iets om en valt het bij ongedaan maken van de oorzaak niet meteen terug, maar door zeer veel extra herstel klapt het dan weer om de andere kant op; met deze term verwar je de uitkomst van rechtszaken; ik zou liever aansturen op “onomkeerbaar zonder onevenredige inspanning” en daarbij bedoelen dat “onevenredig” is in verhouding tot de daad die de ecocide uitlokte - formulering “kan worden hersteld door middel van natuurlijk herstel” klinkt als een verwarring tussen menselijk en natuurlijk handelen; ik zou liever stellen “door natuurlijk herstel in de oorspronkelijke staat terugkeert”

In de Memorie van Toelichting spreek je onder biodiversiteit van de zaken die de natuur ons brengt. De conventionele opvatting is dat de techniek dat kan repliceren, bijvoorbeeld chemisch. Wat je denk ik vergeet te vermelden is dat de natuur al lang heeft uitgevogeld welke samenstelling en in welke balans dat moet staan voor het (over)leven van soorten. Het is gangbaar maar naïef van de mensheid te denken dat we dit kunnen nabootsen door inzoomen op detail; geen bioloog of chemicus kan je het hele plaatje geven, het zijn allemaal mensen die een aspect tegelijk beschouwen en maar moeten zien hoe iets in een andere context uitpakt, en dat terwijl het leven staat of valt met de context — zelfs letterlijk, want natuurlijke selectie wordt bepaald door de biologische niche waarin een soort probeert te overleven. Het is de complexe samenhang die bepalend is voor het voortbestaan en voor de productiviteit van de natuur, niet de kleine stukjes die we inmiddels begrijpen en kunnen nabootsen.

Tekstdetails. In de Memorie van Toelichting vertaal je “severe and either

widespread or long-term damage” (waarbij geen misinterpretatie mogelijk is) in “ernstige alsmede wijdverbreide dan wel langdurige schade” (waarbij onduidelijk is of “alsmede” de omringende termen sterker bindt of “dan wel”, dus waar de haakjes zouden staan als het een rekensom was). In de wettekst is dit juist gedaan, maar de vertaling in de Memorie laat enige ruimte voor interpretatiediscussie, zonder dat dit nodig is op grond van de brontekst.

Het Tweede Boek van Strafrecht [BES] bevat al een Titel VI gewijd aan Tweegevecht, inderdaad ook met een Artikel 153. Het is niet verstandig die nummering te hergebruiken, omdat verwijzingen dan verwarrend worden.